

MUTALLAKA (BOŞANMIŞ KADIN)

1898

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

KİŞİLER

Akile Mail ile evlenmiştir. Bedri isimli bir oğulları vardır. Kocasına çok âşıktır fakat onun annesi yüzünden aralarında anlaşmazlık çıkar ve boşanırlar.

Mail Mail, Akile'ye âşıktır fakat annesi yüzünden karısının sürekli ona şikayetler de bulunup tartışmaya girmesi bir anda ondan boşanmasına neden olmuştur. Sonrasında ise bu kararının hata olduğunu fark etmiştir.

Kayınvalide Yıllar önce eşini kaybetmiş olan kadının bir oğlu vardır. Gelinini sevmemekte ve sürekli onunla uğraşmaktadır.

Zekai Efendi Akile'nin babasıdır. Karısı sekiz yıl önce ölmüştür. Ağır başlı ve yumuşak huyludur.

ÖYKÜ

Akile ve Mail'in evliliği Akile, altı ay önce ayrıldığı kocasına mektup yazar. Kocasını Mail ile mektuplaşmalarından nasıl bir evlilikleri olduğu ve nasıl ayrıldıkları, şu anda nasıl bir ruh hali içinde yaşadıkları anlaşılır. Mail ve Akile, birbirine çok âşıktır. Kendi aralarında mutlu bir evlilikleri vardır. Bir de oğulları olmuştur. Eşi ile olan uyumunun yanında, kayınvalidesi ile birlikte yaşayan Akile için günler zor geçmektedir. Yaptığı her şey kayınvalidesi tarafından eleştirilmektedir. Sürekli kendini gözetim altında hissediyor, iğneleyici laflara maruz kalıyor ve mutsuz olması için çabalayan kayınvalidesi tarafından sevilmiyordur. Kocasını bir gün yemeğe gelmeyip dışarıda vakit geçirse, Akile'nin aklına kötü şeyler gelmektedir. Kayınvalidesi, erkeklerin bir kadınla yetinmeyeceğini, bunun normal olduğunu söyleyerek onu kışkırtmaya çalışır. Dinen bunda bir sakınca olmadığını söyleyerek onu daha da hırslandırır. Kendi gençliğinde farklı işlerle meşgul olduklarını söyleyerek onun alışkanlıklarını kötülüyordur. Akile, bu ruh hali içinde sürekli kocasıyla kavga etmeye ve artık bu duruma dayanamadığını söylemeye başlar.

Mail, Akile'yi boşar Mail artık karısının söylenmelerine, rest çekmelerine dayanamıyordu. Bir gün kavga esnasında karısını boş ol sözleriyle boşar. Akile, olayın şaşkınlığı ile fenalaşır. Ne olduğunu anlamadan evin bütün hizmetlilerinin, tüm işlerini bırakıp onun eşyalarını toplamaya uğraştığını görür. Elbette bunu kayınvalidesi organize ediyordu. Her zaman hastalıklarından yakınan ve yerinden kalkmayan kadın birden dinçleşmiş ve yüzüne canlılık gelmişti. Akile, kocasını görmek ister. Onu bu yanıltan çevirecektir ama kayınvalidesi izin vermez. Oğlunun artık onun için yabancı bir erkek olduğunu, bu günaha izin vermeyeceğini söyler. Aralarında saygısız konuşmalar başlar ve sonunda Akile pes ederek oğlu Bedri'yi ister. Kayınvalidesi, onu torunuyla korkutamayacağını, oğluna daha genç ve güzel bir gelin alarak boy boy torunları olacağını söyleyerek nispet yapar. Akile, beddualar ederek mutsuzlukla evden ayrılır.

Bedri'nin babasını ziyareti Akile, altı aydır kocasından uzaktır. Her günü gözyaşları içinde geçiyordu. Kocasını çok özleyordu fakat onun aynı hissetmediğini düşünerek hiçbir şey söylemiyordu. Bir gün onunla tekrar evlenmek umudu ve kederle günlerini geçirirken oğlu ile sohbeti esnasında yeni bir şey öğrenir. Babasını ve babaannesini görmeye giden oğlu orada yaşadıklarını anlatmıştır. Babaannesi, annesi ve babasının ayrıldığını, annesinin kötü olduğunu, ona cici, yeni bir anne alacaklarını söylemiş, eğer o da yanlarında kalırsa yeniden babasının oğlu olacağını anlatmıştır. Çocuk buna karşı çıkarak ve babaannesine hakaret ederek oradan uzaklaşıp babasının yanına gitmiştir. Babası oğlunu defalarca öperek hasret giderirken bir yandan ağlamıştır. Akile, bu ağlama olayını duyunca çok şaşırır ve heyecanlanır. Acaba Mail de onun gibi mutsuz ve pişman mıdır, yoksa oğlu durumu olduğunu gibi anlatamamış mıdır emin olamaz. Fakat bu ihtimal karşısında sessiz kalamayarak kocasına bir mektup yazar.

Akile ve Mail mektuplaşır Akile, mektubunda kocasına olan sevgisinden, özleminden, altı ayı ne kadar keder ve gözyaşı ile geçirdiğinden bahseder. Kocasını da aynı şeyleri mi hissediyordur yoksa farklı mıdır öğrenmek ister. Ayrıca boşanmalarına giden süreçte kayınvalidesinin ona olan tavırlarını anlatır. Eğer tekrar evlenirlerse onu çok iyi idare edebileceğini, bu kez söylenmeyeceğini, bu konuda da çok iyi bir fikri olduğunu ve kayınvalidesini kolaylıkla yeniden gelini olmaya ikna edeceğini söyler ve kocasından mektup beklemeye başlar. Mail de kısa sürede ona cevap gönderir. O da karısını çok özleyiyor ve yeniden evlenmek istiyordur. Fakat karısı ona geri dönmek isteyip o sürede gerekli acıyı çekene kadar bir adım atmayarak, sonrasında da bazı koşullarla evlenmeyi kabul edeceğini düşünerek beklemiştir. Ama sözünde duramadığını, hemen ona tüm iç dünyasını ve niyetini anlattığını belirtir. Fakat annesi hakkında yine söylenmesi, bazı ağır kelimeler kullanması Akile'nin vaatleri açısından ona tutarlı gelmemiştir. Bu işin ilk evliliklerindeki gibi olmaması, gerekli derslerin alınmış olması ve aynı şekilde davranılmaması gerektiğini düşünüyor ve karısına nasihatte bulunuyordur. Mektubun sonuna da annesi ile ilgili bulduğu fikri çok merak ettiğini, annesini bu işe nasıl ikna edeceğini hemen yazmasını söyler. Annesi onun adını duymaya bile tahammül edemiyordur ve Mail bu olayın nasıl çözüleceğine akıl erdiremez.

Akile'nin planı Akile, bir sonraki mektubuna sitemle başlar. Kocasından tam bir aşk mektubu beklerken, Akile'nin aksine o nasihatler vererek, durumlarına soğukkanlılıkla yaklaşmaya çalışmıştır. Akile, mektubunda bulduğu çözümden de bahseder. Kadının kadını anlayabileceğini düşünerek, Mail'in annesinin onu neden sevmediğini ve kötü davrandığını çok düşünmüştür. Onu evlendirince bu durumun değişeceğine inanıyordu. Bunun içinde yıllardır dul olan babasını ikna etmiştir. Babası, huysuz olan bu kadınla ömrünün son günlerini geçirmek istemese de kızının ısrarları ve onun evliliğindeki mutluluğu için ikna olmuştur. Akile, Mail'e hemen itiraz etmemesini, onun söylediği şekilde yaklaşır ve adım adım ilerlerse annesinin hemen ikna olacağını, bunun da sandığından kolay olacağını söylemiştir.

Mail, annesi ile konuşur Mail, Akile'nin önerisine inanamaz. Şaka yaptığını düşünür ama kadın çok ciddidir. Mektubu defalarca okur ve gülmelerine engel olamaz. Odasında olan annesinin yanına gider. Babasından kalma baston hakkında konuşarak konuya gelmeye çalışır. Annesinin onu bastonla kovalayacağına emindir ama başka şans yoktur. Annesi genç yaşta dul kalmış ama oğlu için evlenmemiştir. Mail, onun için geç olmadığını, mutlu olmaya hakkı olduğunu söyler. Kadın oğlunu ciddiye almaz ama Mail alttan alta onu överek sohbeti devam eder. Sonra da ona Akile'nin babasının ona talip olduğunu söyler. Kadın ilk önce Akile'nin adını duyunca hiddetlenmiş fakat evlilik lafını duyunca simasına değişik bir hal gelmiştir. Akile'nin ne yapıp edip eve dönmek için bunu düşündüğünü söyleyerek oğlunu odadan kovalar. Mail şaşkınlık içindedir. Annesi onu kovalamıştır fakat yüzündeki hal ve konuşması o güne kadar annesinde hiç görmediği bir şekildedir. Akile'nin ne kadar haklı olduğunu, evlilik lafının bile annesini ne kadar değiştirdiğini anlar. Akile'nin planı sandıklarından daha çabuk olacak gibi gözüküyordu. O gece hiç uyuyamaz ve odanın içinde heyecandan dönüp durur.

Akile'nin planı başarılı olur Ertesi gün annesi oğluna halini hatırlar. Hiç iyi görünmediğini, gece uyumadığını anladığını, onun bu hallerine çok üzülmediğini söyler. Akile'nin gidişinin onu ne kadar üzdüğünün farkında olduğundan bahsediyordur. Mail, annesinin konuyu açma çalışmasına hemen karşılık vermez ve annesinin istemediği biriyle bir araya gelmeyeceğini, bunları boş verip kendine dikkat etmesi gerektiğini tembihler. Kadın daha da ileri giderek, Akile'nin geçimsiz biri olduğunu ama babasının çok iyi huylu olduğunu söyler. Çünkü olayın şaka olduğunu düşündüğünü ima eder. Amacı konuyu açmak ve ciddiyeti anlamaktır. Mail, adamın ciddi olduğunu ve annesinin evlenmeye hakkı olduğunu düşündüğünü ifade eder. Kadın gayet yumuşak başlı şekilde konuşur. Oğlu için bunu kabul edecektir. Bu şekilde Zekai Efendi'nin, Akile'yi kontrol ederek evliliklerinin mutlu bir şekilde ilerlemesine vesile olabileceğini söyler. Mail mutluluktan havalara uçar ve eşine hemen mektup ile haber gönderir. Cuma günü iki çift içinde nikâh kıyılacaktır. Akile kocasına kavuşacağı için çok heyecanlıdır.

TEMALAR

Gelin- Kaynana ilişkisi Gelin ve kaynana çekişmesi çok sık karşılaşılan ve her dönem toplumsal hayatta yer bulabilen bir durumdur. Yıllar önce eşini kaybetmiş olan Mail'in annesi, hayatındaki boşluk yüzünden sürekli gelini ile uğraşmakta ve oğlunun hayatına müdahale etmektedir. Akile de bir noktadan sonra kayınvalidesi ile benzer konuşma tarzını kullanmaya başlamıştır. İki kadın arasında yaşananlar eşlerin ilişkisine yansımış ve birbirine aşık iki kişi bir anda boşanmışlardır. İlişkilere ailelerin müdahalesi istenmeyen ayrılıklara sebep olmaktadır.

KARAKTER ANALİZİ

Akile (Akıllı)

Karakter Akile, ailesine düşkün ve eşine aşıktır. Kayınvalidesine ilk zamanlar saygısını koruyabilirken, baskıları ve onu ezmeye çalışmaları sonucu kendini savunmuş ve karşılık vermiştir. Akıllı, okuma yazma bilen bir kadındır. Mektuplarından romantik olduğu anlaşılmaktadır. Kocasıyla yeniden evlenebilmek ve kendisini hiç sevmeyen kayınvalidesini ikna edebilmek için iyi bir fikir bulmuş ve planını gerçekleştirmiştir.

Aktivite Akile, okuma yazma biliyor ve sık sık okuyordur. Roman, gazete ve dergi okumayı çok sevdiği anlaşılmaktadır. İmla bilgisi konusunda o döneme göre alışılmış olmayan bir şekilde kocasından bile daha bilgilidir. Makyaj yapmayı sevmektedir. Kocasını çok sevmektedir ve ayrı kaldıkları dönemi göz yaşları içinde ve özlemle geçirmiştir.

ÖRNEK ANILAR

Akıllı/ Okumaya düşkün Akile'nin her hareketi kayınvalidesini gözüne batar. Kitap okumasını bile eleştirir. "Yine nedir o? Kitap mı okuyorsun? Bir kere şu odanın haline bak. Hiç kadın odasına benziyor mu? Gören kıraathane sanacak. İstanbul'da ne kadar kitap, gazete çıkıyorsa hepsi burada... Bizim zamanı da kızların tezgâhları, çıkırığı vardı. Şimdikilerin kütüphanesi, hokkası, kalemi var. Biz bez dokurduk. Siz roman okuyorsunuz... Geçen gece neydi o? Kocanla bir şey iddia ediyordunuz... Bir kelimenin imlası için sen şöyle yazılır diyordun. Kocan da hayır böyle yazılır, diyordur. Nihayet iki liralık bir hediyesine bahse giriştiniz. Sonra lügat mıdır nedir işte o kitabı açıp baktınız, sen haklı çıktın... Kızım işte o gece ben senin fetanlığından korktum."

Duygusal/Romantik Akile, Bedri'nin babasını ziyareti sırasında onu öperken ağladığını söylemesi üzerine kocasına mektup yazmaya karar verir. Oldukça duygusal bir mektuptur. "Beyim! Emin ol ki sensiz yaşayamayacağım. Bu ayrılık ateşi beni öldürecek. Söyle! Ölürsem bana acırsın değil mi? Ahh, acıyacağını bilsem, benim için bir damla gözyaşı dökene emin olsam öldüğüme gam yemem. Lakin hiç ummuyorum, pek taş yürekliymişsin. Allah çok kere en katı yürekleri en yumuşak, en güzel vücutlara veriyor."

Mail (Soğukkanlı)

Karakter Mail ailesine düşkün, annesine karşı saygılı bir adamdır. Karısı ile ayrılımlarında acı çekmesine rağmen, ilk olarak onun kendisine gelmesini ve düşündüğü şartları kabul ederek tekrar evlenmelerini duygularına kapılmadan bekleyebilmiştir. Romantik ve duygusal olan eşine göre soğukkanlı ve daha kontrollü davranmıştır. Alaycı özelliği ise eşi ile mektuplaşırken annesinin hallerine dair sözlerinden anlaşılmaktadır.

Aktivite Mail'in gündelik hayatına dair çok fazla bilgi edinilememektedir ama ailesine düşkün fakat karısı ve annesi arasında kalmış bir adam olduğu söylenebilir. Sigara kullanmaktadır ve karısından ayrıldıktan sonra mutsuz ve özlem dolu günler geçirmiştir. Annesinin nasıl bir kadın olduğunun farkındadır fakat onu idare etmekten başka bir tavır ona uygun gelmemektedir.

ÖRNEK ANILAR

Aşık/Karısına düşkün Mail, tartışmalarının sürekliliği sonrası karısını boşamıştır ama pişmandır. Altı ay boyunca suçlu olduğunu düşünerek mutsuz günler geçirmiş, karısına kavuşmayı istemiştir. Karısına yazdığı mektupta ona duygularını ifade etmiştir. "Kangren olma halini peyda eden bir yaraya ameliyat icap ettiği gibi, bizim de mesut bir şekilde ikinci evlenme devresine girmemiz için boşanma lazım gelmiştir. Veyahut ki o zaman ben öyle hatalı bir muhakeme de bulunmuştum. Fakat hata ettiğimi sonradan anladım. Seni terk etmemeliydim. Altı aylık hasretin sensiz benim için hayat kabil olmadığını anlattı. Eğer bu müddet içinde başka birine varmış olaydın benim gideceğim yer önce tımarhane, sonra mezardı."

Soğukkanlı/Kontrollü Mail karısını boşayalı altı ay geçmiştir ve karısı ona mektup gönderdikten ve duygularını anlattıktan sonra o da duygularını itiraf etmiştir. Fakat karısının hesapsızca kocasına kavuşma halinden daha farklı bir tavır içindedir. "... Öyledir de bu kadar zamandır niçin bekledin, neye nikâh yenilemeye kalkışmadın mı diyeceksin? O zaman bu kadar gündür elemelerine katlandığım

boşanmamın hükmü kalmayacaktı. O ıstırapları beyhude çekmiş olacaktım, o acıları senin de benim kadar çektiğini istiyor, ilk pişmanlığın, ilk müracaatın senden gelmesini bekliyordum.”

Kayınvalide (Geçimsiz)

Karakter Mail'in annesi huysuz, kötü niyetli ve geçimsiz biridir. Gelinin sevmemekte, oğluna layık görmemekte ve sürekli onu eleştirmektedir. Buna karşı kendisini ise üstü kapalı olarak sürekli övmekte ve hastalıklar uydurarak acındırmaktadır. Çıkarıcı, gaddar ve memnuniyetsiz olduğu halleri ile ön plana çıkmaktadır.

Aktivite Genç yaşta dul kalmış, tek oğlu ve gelini ile yaşayan kadın, bütün gün hasta gibi söylenmekte ve yerinden pek kıpırdamamaktadır. Geline eziyet olacak davranış ve sözlerde bulunarak onun evliliğine zarar vermeye çalışmıştır. Oğlu boşandıktan sonra onun mutsuzluğunu görmesine rağmen karısına dönmesine izin vermemiş, engellemeye çalışmış fakat kendi evliliği söz konusu olduğunda hemen ikna olmuştur.

ÖRNEK ANILAR

Kötü niyetli Mail, Akile'yi boşayınca apar topar evden gönderilen kadın, kocası ile görüşmek ister. Fakat kayınvalidesi artık onun için yabancı bir erkek olduğunu öne sürerek izin vermez. Oğluyla yeniden evleneceğini iddia eden eski gelinine çıkarır. “ Hadi oradan!... Bundan sonra sen onu rüyada bile göremezsin, senin gibi doğurmuş dokumuş kariyı oğlum ne yapsın? Ben ona tazeden taze, telli duvaklı, levent gibi, huri gibi bir kız alacağım.”

Memnuniyetsiz/Huysuz Mail'in annesi memnuniyetsiz, huysuz bir kadındır. Sürekli söylenir ve kendini ön plana çıkarmaya çalışır. “Çocuğunu öyle gevrek ninniyle uyuta uyuta büyüt. Bakalım sonra sana bir iyiliği olur mu? A zavallı! Kendine evlat değil,, el kızlarına koca büyütüyorsun! Erkek evlat değil mi? Anasına yar olur sanma. Ömrü varsa sen de kaynana olduğun vakit anlarsın. Gelin derdi nasıl olduğunu o zaman öğrenirsin. Ben de Mail'im tıpkı böyle büyüttüm. Sabahlara kadar gözlerime uyu girmezdi. Şimdi hakkımı biliyor mu? E gezer! Ben türlü hastalıklarla inim inim inlediğim geceler tepemdeki odada sizin cümbüşünüzden, gümbürtünüzden durulmuyor. Ölsem kapımı açıp danedir halin diyen yok.”

Gaddar Bedri, annesi ve babasının ayrılığından sonra, babasını ve babaannesini görmeye yanlarına gider. Babaannesi çocuğu üzecek laflar eder. Annesi babasının karısı olmadığından, onunda babasının oğlu olamayacağını söyler. “Olmazsın zahir! Biz buraya sana bir cici anne getireceğiz. Bizim yanımıza gelirsen işte o zaman beybabanın oğlu olursun. Senin annen kaka. Biz cicisini bulacağız.”